

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
KOSOVA MİSYONU

UNITED NATIONS
United Nations Interim
Administration Mission
in Kosovo

Geçici Öz-Yönetim Kuruluşu
Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı

NATIONS UNIES
Mission d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

DEMOKRATİKLEŞME BÖLÜMÜ

Kosova'daki Rom, Aşkali ve Mısırlılar'ın (RAM) Eğitimi Hakkında Bölgesel Düzeydeki Yuvarlak Masa Toplantısı

29 – 30 Temmuz 2003
AGİT Kosova Merkezi, Priştine

Kapsamın Özeti

29 – 30 Temmuz 2003 tarihleri arasında, Priştine'de, AGİT Kosova merkezinde Kosova'daki Rom, Aşkali ve Mısırlılar'ın (RAM) eğitimi üzerine düzenlenen bölgesel düzeydeki yuvarlak masa toplantısı, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (EBTB) ile AGİT Kosova Misyonu (OMiK) Demokratikleşme Bölümünün ortak girişimiyle organize edilmiştir.

Bakanlık temsilcileri, Kosova'nın Geçici Öz-yönetim Kuruluşları, yerel uzmanlar ve aktivistler, Kosova Meclisi üyeleri, Güneydoğu Avrupa ülkelerinden gelen uluslararası uzmanlar ve eğitim sektöründe faaliyet gösteren STÖ-leri temsilcilerinin dahil olduğu yuvarlak masa görüşmesine yaklaşık 60 kadar katılımcı katılmıştır.

RAM eğitiminin karşılaştığı çeşitli zorluklar ve bunların alenen ele alınması aciliyeti göz önünde bulundurularak, yuvarlak masa toplantısı RAM eğitimi ile ilgili üç temel konunun tartışılması amacıyla düzenlenmiştir:

1. Rom, Aşkali ve Mısırlı çocuklarının tüm eğitim sektörlerine düşük oranda katılımı ve yüksek okulu-bırakma oranı;
2. Rom, Aşkali ve Mısırlı eğitimcilerinin eğitimi;
3. Rom dilinin bir ders konusu olarak yeniden entegre edilmesi;

Kararların alınması yanı sıra, onların kabul edilmesi aşamasında eğitim sürecine doğrudan bağlantılı bulunan kişilerin toplantıda mevcut bulunması, üst düzeyde bir görüşmenin gerçekleşmesi ve görüşlerin dengeli bir şekilde karşılıklı olarak paylaşılması için eşsiz bir ortam oluşturulmuştu.

Toplantı, RAM topluluklarının eğitimi hakkında genel bir eğitim siyasetinin hazırlanması için RAM eğitimi üzerine eğitim stratejileri geliştirirken Bakanlığın başlangıç noktası olarak kullanabileceği pratik öneriler getirmiştir.

1. RAM eğitimindeki dürtüler	3
1.1 Kayıt figürleri	3
1.2 Öncelik oluşturan alanlar	4
2. Öneriler	4
2.1 Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'na (EBTB) yöneltilen öneriler	4
2.1.1 Rom, Aşkale ve Mısırlı çocuklarının tüm eğitim sektörlerine düşük oranda katılımı ve yüksek okulu-bırakma oranı	5
2.1.2 Rom, Aşkale ve Mısırlı eğitimcilerinin eğitimi	6
2.1.3 Rom dili	6
2.2 AĞİT için öneriler	6
2.3 Rom, Aşkale ve Mısırlı toplulukları için öneriler	7
2.4 Kosova merkezli STÖ-leri için öneriler	7
3. Ek A	8
4. Ek B.....	11

1. RAM eğitimindeki dürtüler

Bir toplum ancak içinde yaşayan tüm topluluk mensuplarının eğitime ve diğer kaynaklara eşit bir şekilde erişimi sağlandığı durumunda kalkınabilir. Kosova'daki RAM¹ toplulukları çeşitli nedenlerden dolayı diğer topluluklarla aynı doğrultuda ilerleyememektedir. Çocuklarının eğitime katılımı bağlamında geride kalma nedenlerinden biri, RAM ebeveynlerinin eğitimin önemi hakkında pek bilinçli olmaması ve diğer topluluklara mensup kişilerin RAM topluluklarına kıyasla ayrıcalıklı muamele görmelesidir. Bu durum sadece Kosova'da değil, fakat tüm Doğu Avrupa ülkeleri genelinde epeydir devam eden eski bir sorundur. Rağmen, 1999 yılından itibaren yaşanan olaylar ve gelişmeler sorunların daha bileşik bir hale bürünmesine ve Kosova'da yaşayan RAM topluluklarının elverişsiz konumlarının kötüleşmesine yol açmıştır.

Gayri resmi figürlere göre 100.000'in üzerinde seyreden Kosova'daki RAM nüfusu oranı, 1999 çatışmasını takiben 45.000'e gerilemiştir. Dolayısıyla öğrenci sayısı da gerilemiştir. Çatışmanın ardından geçen dört yıla rağmen, söz konusu toplulukların hayat ve güvenlik şartları henüz tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Güvenlik alanında kaydedilen bazı gelişmelere rağmen, RAM ebeveynleri halen çocuklarını okula göndermek konusunda isteksiz davranmaktadır.

RAM topluluklarının eğitimi ayrıca onların zayıf sosyo-ekonomik konumları ile de ilintilidir. Ekonomik durumları nedeniyle, RAM ebeveynleri genellikle çocuklarının okula devam etmesini sağlayamamaktadır. Okula devam eden öğrenciler genellikle dil (lisan) sorunları veya ayrımcı muameleler nedeniyle pek başarı gösterememektedir. Neticede, RAM topluluklarına mensup kişiler arasında yüksek oranda okuldan ayrılmalar görülmektedir.

1.1 Kayıt figürleri

2002² yılı Nisan ayında Dünya Bankası tarafından biriktirilen verilere göre, RAM topluluklarının düzenli okullara katılım oranı 2,963 (Rom: 1,332; Aşkali: 1,192; Mısırlı: 439) olarak kaydedilmiştir. En son verilere göre 45,000 olan RAM nüfusuna oranla, RAM çocuklarının okula katılımı oranı % 6.5'tir. Bir karşılaştırma yaparsak, toplam Kosovalı Arnavut nüfusuna oranla, Kosovalı Arnavut öğrencilerinin eğitime katılımı oranı % 22; toplam nüfuslarına oranla, Kosovalı Sırp öğrencilerinin eğitime katılımı oranı % 24'tür. Bu figürler RAM topluluklarına mensup öğrencilerin okula kayıt oranının çok düşük düzeyde seyrettiğini yansıtmaktadır.

Yüksek oranda okuldan ayrılmalar nedeniyle çok sınırlı sayıda RAM çocuğu orta öğretim (mevcut 168 öğrenci) veya üniversite düzeyindeki eğitime (yüksek pedagoji okulu ve üniversite düzeyinde 10 öğrenci ve şu anda yüksek lisans okuyan sadece bir öğrenci) devam edebilmeyi başarmaktadır. Vasıflı RAM öğretmenlerin yetersizliği – ki bunların çoğu işsizdir – RAM çocuklarının eğitim kalitesinin düşmesine yol açmaktadır. RAM topluluklarına mensup olmayan öğretmenler genellikle RAM öğrencilerinin özel ihtiyaçları hakkında yeterli bilgi sahibi değildir. Erken evlilikler olduğu gibi, birtakım eski gelenek ve alışkanlıklar da okullara katılım oranının düşmesine katkıda bulunmaktadır, ki bu özellikle kız çocukları için geçerlidir. RAM toplulukları üyeleri endişelerini defalarca eğitim otoritelerine ve uluslararası topluluğuna bildirmiştir. Bugün, zorunlu eğitime katılamayan 1,600 kadar RAM topluluğuna mensup öğrenci (aşağıda bakınız) eğitim sistemine yeniden entegre edilmeyi beklemektedir. Güvenlik alanında kaydedilen gelişmelerle birlikte, RAM topluluklarına mensup kişiler artan bir şekilde Kosova'ya geri dönmektedir. Geri Dönüş ve Topluluklar Ofisi raporuna göre, 2002 yılında geri dönen kişilerin % 46'sı RAM topluluklarına mensup kişilerden oluşmaktaydı.

¹ Bilindiği gibi Rom, Aşkali ve Mısırlı toplulukları farklı sosyal çevrelerden gelmektedir ve dolayısıyla eğitim alanında farklı sorunlarla yüzleşmektedirler, özellikle anadilinde eğitim sözkonusu olunca. Yine de, bu toplulukların birbirine benzer veya ortak engellerle karşılaşması nedeniyle (öğrencilerin düşük oranda eğitime katılımı ve eğitilmiş eğitimcilerin yetersizliği gibi), bu yaklaşım geçerli olabilir. Yuvarlak masa toplantısı bu toplulukların üçü için ve geçerli nedenlerden dolayı organize edilmiştir. Devamında bu toplulukları ifade ederken RAM kısaltması kullanılacaktır.

² Kaynakça: World Bank/EMIS – Eğitim Yönetimi Enformasyon Sistemi.

Çatışmadan hemen sonra, eğitim alanında faaliyet gösteren Sivil Toplum Örgütleri (STÖ), bu çok önemli alanda yerel okullarla işbirliği yapmaya başlamıştır. Bu şekilde hızlandırılmış ders programı uygulaması (eğitime katılmayan çocukların yeniden düzenli okullara entegre edilmesi için uygulanan hızlandırılmış ders programı) RAM topluluklarına takdim edilmiştir. 2002 yılı yazında UNMIK ilk olarak hızlandırılmış ders programlarını başlatmıştır. Program tamamen EBTB çalışanları tarafından geliştirilmiş ve yönetilmiştir ve “Save the Children” STÖ-ü tarafından ko-finance edilmiştir. İpek, Yakova ve Ştimye’de 257 kadar RAM çocuğu bu programdan yararlanmıştır. Bunların 248’i değerlendirme sınavını geçmiştir ve çoğu 2003/2004 öğretim yılında düzenli okullara entegre edilmek için hazır bulunmaktadır.

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü tarafından birleştirilen verilere göre, yaklaşık 1,600 kadar RAM çocuğunun hızlandırılmış ders programına katıldığı belirlenmiştir. Programın uygulanması için yaklaşık 300,000 Euro gerekmektedir, ki bu fon EBTB tarafından sağlanmalıdır. Programın uygulanması ve entegrasyon için gerekli şartların karşılanması durumunda, RAM çocuklarının düzenli okullara katılımı oranı iki yıl içerisinde % 40’a yükselebilir.

1.2 Öncelik oluşturan alanlar

Yuvarlak masa görüşmesi kilit-kişilerin odaklanması gereken birçok öncelikli alan belirlemiştir:

- Kosova eğitim sistemi kapsamında RAM topluluklarının dil ve kültürel kimliklerinin geliştirilmesi;
- İlk ve Orta Öğrenim Yasasının garanti altına aldığı şekilde, tüm RAM çocuklarının eğitim hakkının güvenceye alınması;
- RAM topluluklarının özel sosyo-ekonomik ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim sisteminin geliştirilmesi;
- Hızlandırılmış ders programı düzenlemesinin oluşturulması ve hızlandırılmış ders programları için standard test, değerlendirme ve sertifika prosedürlerinin geliştirilmesi;
- RAM öğretmenleri için eğitimcilerin-eğitimi programlarının geliştirilmesi. Söz konusu program KEDP (Kosova Eğitimcilerinin Geliştirilmesi Projesi) işbirliği içerisinde yürütülmelidir;
- İlk ve Orta Öğrenim Yasası 3.2 (c) Bölümü gereğince, toplulukların kendi ana dillerinde eğitim hakkı güvenceye alınmıştır. Rom dili, tarihi ve kültürünün Rom öğrencilerine tanıtılması – çoğunluk dilinde görülen derslerden farklı olarak – onların kendi dil ve kültürel kimliklerini muhafaza etmelerine yardımcı olacaktır ve Rom topluluğunun Kosova eğitim sistemi yanı sıra Kosova toplumuna daha fazla entegre olmasını sağlayacaktır.

2. Öneriler

Belirlenen öncelikli alanlar yanı sıra, yuvarlak masa toplantısı EBTB, AGİT Kosova Misyonu, Kosova merkezli STÖ-leri ve RAM toplulukları dahil, tüm ilgili aktörlere yönelik çok sayıda öneriler geliştirmiştir. Söz konusu öneriler aşağıda belirtilmiştir.

2.1 Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (EBTB) için öneriler

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı RAM topluluklarının yüzleştiği eğitim ile ilgili sorunlarının çözüme kavuşturulması için uğraşan en önemli kuruluşlardan biridir. RAM topluluklarının eğitime erişimi sorununu dile getirirken, EBTB çocukların eğitim hakları hakkında uluslararası ve bölgesel insan hakları enstrümanlarının³ kabul ettiği prensipleri tanımalıdır. Mevcut uygulanabilir yerli standard *İlk ve Orta Öğrenim Yasasının İlan Edilmesi* hakkında 2002/19 sayılı UNMIK Yönetmeliği, Bölüm 10.1 (a) ve (b) ve 17.1 (a) ve (b) ve 22.1’dir.

³ *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Madde 2, birinci protokol; *Her Çeşit Irksal Ayrımcılığın Önlenmesi için Uluslararası Sözleşme*, Madde 2.2 ve 5 (e) ve (v); *Ulusal Azınlıkların Korunmasına Yönelik Sözleşme Çerçevesi*, Madde 12.3 ve 15; *Uluslararası Sivil ve Siyasi Haklar Sözleşmesi*, Madde 26 ve 27; *Bölgesel ve Azınlık Dilleri Hakkında Avrupa Sözleşmesi*, Madde 2 ve 8 (Ek 3); *Eğitimde Ayrımcılığa Karşı UNESCO Sözleşmesi*, Madde 1 ve 4(a); *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar hakkında Uluslararası Sözleşme*, Madde 2, 13, ve 14; *Ulusal Azınlıkların Eğitim Hakları Hakkında Hag Önerileri ve Açıklaması* – Etnik Gruplar Arası İlişkiler Kuruluşu, Ekim 1996; *Avrupa Konseyi Öneri No R (2000) 4 / 3 Şubat 2000*.

Eğitim sistemi içerisinde RAM topluluklarına mensup kişilerin genel dezavantajlı durumlarına katkı sunan faktörler açısından, EBTB tüm sorunlara atıfta bulunacak ve genel olarak RAM topluluklarının eğitimini geliştirecek siyasetler geliştirmeli ve uygulamalıdır. RAM çocuklarının eğitim siyasetinin gelişmesine yol açan strateji üzerine çalışabilmesi için, ilgili otoritelerin yuvarlak masa toplantısı sırasında ileri sürülen önerileri dikkate alması önerilmektedir.

Aşağıda bahsedilen öneriler, eğitim sistemi içerisinde RAM toplulukları için eşit fırsatlar tanıyan uzlaşmalı bir yaklaşımı öngörmektedir ve onlara kendi anadilinde eğitim hakkını tanımaktadır. Görülebilir ve kısa dönemde takip edilebilir faaliyetler olarak, bunlar uygulanmak üzere AGİT Kosova Misyonu ve EBTB'nin üzerinde anlaştığı faaliyetlerdir.

EBTB şunları yapmalıdır:

- 12 ayrı belediyede belirlenen 1,600 RAM öğrencisi için hızlandırılmış ders programları düzenlemek üzere fon sağlamak. Söz konusu hızlandırılmış ders programlarının Ekim 2003 yılında, 12 ayrı belediyede aynı zamanda başlatılması girişimlerinin artırılması gerekmektedir.
- Hızlandırılmış ders programlarının Kosova genelinde standardize edilmesi için idari yönergenin benimsenmesi.
- Eğitim siyaseti ve müfredatın geliştirilmesi yanı sıra siyaset geliştirme konusunda sağlık, sosyal refah, istihdam, kamu hizmetleri, çevre, diğer kuruluş ve bakanlıklarla daha etkin bir iletişim ağı oluşturmak olduğu gibi, eğitim ile ilgili konuların ileri sürülmesi sırasında uzmanların (yerli ve uluslararası) da dahil edildiği RAM eğitimi hakkında bir hareket stratejisi geliştirmek.
- Rom dilinin Rom öğrencilerine seçmeli bir ders konusu olarak takdim edilmesi projesinin uygulanabilirliğini değerlendirmesi için AGİT ve EBTB temsilcilerinden oluşan çalışma grubunun oluşturulması. Çalışma grubu, potansiyel yatırımcılara sunmak için proje harcamalarını detaylı bir şekilde gösteren bir proje tasarlamalıdır. Aynı zamanda, uluslararası ve yerel kuruluşlardan profesyonel ve teknik destek de alınmalıdır.
- Tüm öğrencilerin eğitim ve bilgiye ulaşımını sağlamak için zorunlu şartların oluşturulması, RAM öğrencilerinin eğitime erişimini kolaylaştırmak üzere RAM öğrencilerinin ulaşımın sağlanması dahil edilerek.
- RAM eğitimi üzerine çalışan bölgedeki kuruluşların tecrübelerinden en iyi bir şekilde yararlanmaya çalışmak. Dolayısıyla, onların tecrübelerini öğrenebilmek için bölgedeki ülkelere ziyaretler düzenlenmelidir.

2.1.1 RAM öğrencilerinin eğitim sektörlerine düşük kayıt oranı ve yüksek okuldan ayrılma oranı

EBTB şunları yapmalıdır:

- RAM ebeveynlerinin eğitimin önemi hakkında bilinçlerini arttırmak ve 2000/51 sayılı UNMIK Yönetmeliğinde belirtilen önemli hükümlere bağlı kalmalarını sağlamak amacıyla Kosova genelinde uygulanacak eğitim bilincini artırıcı programlar geliştirmek ve uygulamak.
- İlerde düzenli eğitime katılması için temel etken olarak kullanılabilen RAM çocukları için okul-öncesi müfredat ve programlar düzenlemek ve uygulamak.
- RAM gençliği için mesleki eğitim/eğitim programları geliştirmek ve desteklemek.
- Çoğunluk olmayan topluluklar için burs tasarıları geliştirmek ve RAM öğrencilerine burs sağlamak gerekliliğini özellikle vurgulamak. Bu Avrupa Yeniden Yapılandırma Acentesi'nden orta öğrenim

düzeyindeki RAM öğrencileri için bursların dağılımını idare eden Kosova Sivil Toplum Kuruluşu ile yakın işbirliği içerisinde gerçekleştirilmelidir.

- İlk ve Orta Öğrenim Yasası Madde 22.1’de belirtildiği gibi, belediyelerin özellikle çoğunluk olmayan topluluklara mensup öğrenciler için güvenli ve etkin bir ulaşım organize etmesi sorumluluğunu yerine getirmesini hızlandırmak.
- Yerli STÖ-leri ve Yardımcı Rom Öğretmenlerin katılımı aracılığıyla RAM çocuklarının eğitimi alanında RAM topluluklarının yükümlülüklerini ve çalışmalarını arttırmak.

2.1.2 Rom, Aşkale ve Mısırlı öğretmenlerin eğitimi

EBTB şunları yapmalıdır:

- Eğiticilerin eğitimi sırasında tolerans, demokratik değerler ve insan hakları unsurlarının tanıtılması.
- İlgili kuruluşlar ve STÖ-leri ile birlikte, işsiz fakat vasıflı RAM öğretmenlerin eğitimi için Kosova genelinde uygulanacak yardımcı öğretmen tasarıları organize etmek ve özel ihtiyaçlar yanı sıra RAM çocuklarıyla çalışan fakat RAM topluluklarına mensup olmayan öğretmenlere yönelik RAM öğrencilerin özgeçmişi hakkında seminerler geliştirmek.

2.1.3 Rom dili

EBTB şunları yapmalıdır:

- Kosova müfredatı içerisinde Rom dilini Rom çocuklarına seçmeli bir ders olarak takdim etmek.
- Rom dili eğitimi yanı sıra Rom tarihi, müziği, kültürü ve gelenekleri üzerine eğitim malzemeleri geliştirmek için bölgesel düzeyde çalışma grupları oluşturmak.
- Eğitim aşamasındaki Rom topluluğuna mensup öğrencilerin eğitimini desteklemek üzere Yardımcı Rom Öğretmenleri programını uygulamak. Yardımcı Rom Öğretmenleri tam gün olarak çalıştırılmalıdır.

2.2 AGİT için öneriler

EBTB şunları yapmalıdır:

- Misyon ile odak noktası saptayarak strateji ve siyaset oluşturma bakımından EBTB başarılarını gözlemlemek ve desteklemek.
- RAM eğitim programları için potansiyel yatırımcılar belirlemek üzere EBTB ile birlikte çalışmak.
- Öğrenim amaçlı yolculuklar, konferanslar aracılığıyla ve çalışma grupları oluşturarak uluslararası uzmanlıkların değiş tokuşunu desteklemek.
- RAM eğitim uzmanları ve EBTB profesyonel işbirlikçileri gibi aktivistlerden oluşan çalışma grubunun/iletişim ağının oluşturulmasını ve desteklemek.
- RAM eğitim projelerine katkıda bulunması ve maddi ihtiyaçları için yatırımcı acentelerin bilincini arttırmak.

2.3 Rom, Aşkale ve Mısırlı toplulukları için öneriler

Rom, Aşkale ve Mısırlı toplulukları şunları yapmalıdır:

- RAM eğitim sektöründe gelişmelerin sağlanması için daha fazla katkı sunmak ve katılımında bulunmak.
- Yerel düzeyde eğitim bilincini arttıran projeleri uygulayabilecek durumda bulunan RAM STÖ-lerinin profesyonel yaklaşımını geliştirmek.
- Topluluk kimliğini ve çıkarlarını geliştirecek bir çalışma grubunu oluşturarak EBTB'ndan profesyonel destek için artan sorumluluğu devralmak.
- Eğitim alanında tüm toplulukların genel yararı için çalışması ve aralarındaki farklılıkları ileri sürerek gelişmeleri engellememesi için RAM eğiticileri arasında bağlantılar oluşturmak.

2.4 Kosova merkezli STÖ-leri için öneriler

Kosova merkezli STÖ-leri şunları yapmalıdır:

- Bilgi değiş tokuşunda bulunmak ve EBTB girişimiyle ortak bir stratejinin uygulanmasına katkı sunmak üzere RAM eğitim sektöründe çalışan STÖ-leri iletişim ağını (network) oluşturmak.
- RAM eğitimdeki gelişme ihtiyaçlarını uluslararası düzeyde savunmak.
- RAM eğitim projelerine katkıda bulunması ve maddi ihtiyaçları için yatırımcı acentelerin bilincini arttırmak.

3. Ek A

Yuvarlak masa toplantısının gündemi

Salı 29 Temmuz 2003

- 1030 – 1100 Katılımcıların kaydı
- 1100 – 1115 Hoşgeldiniz konuşması
(Sn. Adam Schmidt, Müdür Yardımcısı, Demokratikleşme Bölümü)
- 1115 – 1130 Açılış Konuşması
(Sn. Isuf Zeneli, Daimi Sekreter, Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, EBTB)
- 1130 – 1140 Azınlıkların eğitim hakkı
(Sn. Abdul Aziz Khan, Temel Uluslararası Görevli, EBTB)
- 1130 – 1200 Kosova'daki RAM eğitiminin mevcut konumu – konular/neticeler
(Sn. Zafeer Ud Din, Uluslararası Danışman, Topluluklar & Cinsiyet Bölümü, EBTB)
- 1200 – 1330 Öğlen yemeği – AGİT Restoranı

Konu 1: Rom, Aşkali ve Mısırlı çocuklarının tüm eğitim sektörlerine düşük oranda katılımı ve yüksek okuldan ayrılma oranı

- 1330 – 1345 Kosova'daki Rom, Aşkali ve Mısırlı topluluklarına mensup kişilerin eğitime eşit bir şekilde erişimi sırasında mevcut engeller: insan hakları perspektifi
(Sn. Gregory Fabian, Kıdemli Hukuk Danışmanı / Anti-diskriminasyon Bölümü / İnsan Hakları / Hukukun Üstünlüğü Bölümü, OMIK)
- 1345 – 1415 Tartışma
- 1415 – 1420 Özet
- 1420 - 1435 Eğitim bilincinin yükselmesi ve zayıf öğrenme motivasyonu
(Sn. Enesa Kadic, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü Başkanı, EBTB)
- 1435 – 1505 Tartışma
- 1505 – 1510 Özet
- 1510 – 1530 Mola
- 1530 – 1545 RAM öğrencilerinin Kosova eğitim sistemine entegre edilmesi
(Sn. Jadranka Huljev, Azınlıkların Eğitimi Danışmanı, Rom halkı dahil, Eğitim ve Spor Bakanlığı, Hırvatistan)
- 1545 - 1615 Tartışma
- 1615 – 1620 Özet
- 1620 – 1635 Entegrasyon ve Rom dili
(Sn. Suzana Zivkovic, Friends of the children, Kosova; Sn. Vladislava Milic, Fransız Caritas'ı Kosova)

- 1635 – 1705 Tartışma
 1705 – 1710 Özet
 1710 – 1725 Birinci günün kapanış notları

Çarşamba, 30 Temmuz 2003

- 1030 – 1045 Anadilinde eğitim hakkı – İlk ve orta öğrenim yasası
(Sn. Xhavit Rexhaj, Eğitim Bölümü Başkanı, EBTB)
 1045 – 1115 Tartışma
 1115 – 1120 Özet

Konu 2: Rom, Aşkali ve Mısırlı öğretmenler için eğitimcilerin eğitimi

- 1120 – 1130 Mola
 1130 – 1145 Eğitimcilerin eğitimi – ihtiyaç, önem ve amaç
(Sn. Milica Kostadinovic, Kosova Eğitimcilerinin Geliştirilmesi Projesi)
 1145 – 1215 Tartışma
 1215 – 1220 Özet
 1220 – 1235 Çok kültürlü eğitim hakkında eğitim
(Sn. Jelena Vidmar, Eğitimcilerin eğitmeni, Eğitim Araştırma Entitüsü, Pedagojik Girişimlerin Adım-adım Gelişmesine Yönelik Araştırma Merkezi, Slovenya)
 1235 – 1305 Tartışma
 1305 – 1310 Özet
 1310 – 1430 Öğlen yemeği – OMIK Restoranı
 1315 – 1345 Basın Toplantısı
*(Sn. Sven Lindholm, OMIK Sözcüsü Yardımcı
 Sn. Gregory Fabian, Kıdemli Hukuk Danışmanı, Anti-diskriminasyon Bölümü
 Sn. Juliane Markard, Etnik Topluluklara Destek grubu Program Destekleyicisi
 Sn. Isuf Zeneli, Daimi Sekreter, EBTB
 Sn. Abdul Aziz Khan, Temel Uluslararası Görevli, EBTB)*

Konu 3: Rom dili

- 1430 – 1445 Rom dili, tarihi ve kültürünün Kosova müfredatı içerisinde tanıtılması
(Sn. Gheorghe Sarau, Rom Eğitimi Danışmanı, Eğitim Bakanlığı, Romanya)
 1445 – 1515 Tartışma
 1515 – 1520 Özet
 1520 – 1535 Ders konusu olarak Rom dili – Rom dilinin ders konusu olarak yeniden entegre edilmesi

(Sn. Kujtim Pacaku, Rom dili öğretmeni, Kosova)

- 1535 – 1605 Tartışma
- 1605 – 1610 Özet
- 1610 – 1630 Kapanış konuşması ve önerilerin özeti.

4. Ek B

Katılımcılar listesi

<i>Adı ve Soyadı</i>	<i>Kuruluş/Mesleği/Görev bölgesi</i>
Osman Osmani	Öğretmen, Prizren
Kujtim Pacaku	Gazeteci, Prizren
Sami Cerimi	Öğretmen, Ferizovik
Shpresa Agushi	Kosova Sivil Toplum Örgütü, KFOS
Becir Bytiqi	Öğretmen
Abdullah Qafani	Doktor
Ramadan Demiri	Öğretmen, Gilan
Florim Bajrami	OMiK İnsan Hakları Asistanı, Gilan
Islam Elshani	Yerel Topluluklar Ofisi (LCO), vaka görevlisi
Ibrahim Elshani	Profesör, Prizren
Emsale Merxhollari	“Centari Romane Djuvlenge”, Prizren
Shemsije Xhaferi	“Women help Women”, Rahovaç
Agim Hyseni	“Shpresa demokratike”, Poduyova
Daut Qylanxhi	“Durmis Aslano”, Prizren
Ramic Arif	Öğretmen, Çaglavitsa
Bashkim Ibishi	ORC
Astrid Fetahu	Anne Tereza STÖ-ü
Halil Qerimi	Topluluk görevlisi
Mefail Mustafa	Amerikan Mülteci Konseyi
Bajram Maroli	Topluluk Avukatı
Bajrush Berisha	Öğretmen
Mirlinda Vraniqi	Yerel Topluluklar Ofisi (LCO), Asistan
Zylfi Mergja	PREBK
Faik Marolli	PDASHK
Xhevdet Neziraj	IRDK
Nafiye Gaş	“diğer topluluklar” temsilcisi
Hajredin Kuqi	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Komitesi / yönetici
Nimon Alimusaj	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Komitesi / 1’ci asbaşkan
Smilka Milisavljevic	Eğitim, Bilim ve Teknoloji Komitesi / 2’ci asbaşkan
Isuf Zeneli	Daimi Sekreter
Abdul Aziz Khan	Temel uluslararası görevli
Johann Schrumpf	Uluslararası Danışman, Eğitim Departmanı
Zafeer Ud Din	Uluslararası Danışman, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü
Marcella Osinde	Danışman, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü
Enesa Kadic	Başkan, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü
Gjyzel Shaljani	Admin. Asistan, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü
Esmâ Basholi	Admin. Asistan, Topluluklar ve Cinsiyet Konuları Bölümü
Xhavit Rexhaj	Başkan, Eğitim Departmanı
Ramush Lekaj	Bşkan, Müfredat Bölümü
Remzi Salihu	Bölüm Başkanı, Eğitimcilerin Eğitimi Bölümü
Ragip Zekolli	Başkan, Genel Eğitim
Valerie Nizigama	Danışman, Eğitim Divizyonu
Fumiko Hakoyama	UNICEF
Dukagjin Popovci	Kosova Eğitim Merkezi
Nicolae Gheorghe	ODIHR
Petrit Sopjani/ Katherine Mahoney	“Save the Children”
Arbnor Pula	Demokratik Girişim Forumu
Idriz Kutllovci	Okul müdürü, Pandeli Sotiri, Obiliç

Rame Kryeziu	Kosova Polis Hizmetleri, Topluluk Polisi
Bedri Xhafa	AGEF
Cardinal Uwishaka	OXFAM
Ömer Dinçsoy	Siyasi Konular Ofisi, O/SRSG
Avni Sahiti	Eğitim Projesi (EPIP), Dünya Bankası